

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

รหัสวิชา 3000-1406

วิชา แคลคูลัสพื้นฐาน

หน่วยที่ 3 ชั่วโมงที่ 13-15

ชื่อหน่วย อนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิต

แนวคิด

อนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิต เป็นการหาค่าอนุพันธ์ของฟังก์ชันที่เขียนในรูปประพจน์ตัวแปรอิสระอันประกอบด้วยตัวแปรนั้นๆ กับเครื่องหมายทางพีชคณิตซึ่งการหาค่าอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิตนอกจากใช้ทฤษฎีบทแล้วยังสามารถคำนวณค่าได้โดยการใช้สูตร

สาระการเรียนรู้

- ความหมายของฟังก์ชันพีชคณิต
- ทฤษฎีบทเกี่ยวกับการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิต
- สูตรการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิต

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- บอกความหมายของฟังก์ชันพีชคณิตได้
- อธิบายทฤษฎีบทเกี่ยวกับการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิต
- บอกสูตรการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิตได้
- มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่อาจารย์สามารถสังเกตเห็นได้ ในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสนใจใฝ่รู้ ความรักสามัคคี ความกตัญญูต่อเวที

กิจกรรมการเรียนการสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- อาจารย์ทบทวนเรื่องอนุพันธ์ของฟังก์ชัน

ขั้นสอน

- แจกใบความรู้ให้นักศึกษาศึกษาความหมาย ทฤษฎีบท และสูตร การหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิต ในแบบต่างๆ
- ศึกษาตัวอย่างจากหนังสือและบนกระดานที่อาจารย์อธิบายพร้อมทั้งซักถามและเสนอแนะให้เพื่อนๆ ได้
- ให้นักศึกษาทำเอกสารแนะแนวทางโดยเปิดโอกาสให้ปรึกษากันกับเพื่อนๆ ได้
- ช่วยกันสรุปและอธิบายเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจมากขึ้น
- ทำแบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.1

ขั้นสรุปและการประยุกต์

- อาจารย์และนักศึกษาช่วยกันสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันลงในสมุดเพื่อให้ นักศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป
- อาจารย์ตรวจแบบประเมินผลการเรียนรู้ และชี้แจงข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดให้นักศึกษาทราบ

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารแนะแนวทาง
2. ใบความรู้

การวัดผลและการประเมินผล

วิธีวัดผล

1. สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานรายบุคคล
2. ตรวจสอบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.1
3. การสังเกตและประเมินผลพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เครื่องมือวัดผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานรายบุคคล
2. แบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.1
3. แบบประเมินคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยอาจารย์และนักศึกษาร่วมกันประเมิน

เกณฑ์การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานรายบุคคล เกณฑ์ผ่าน ต้องไม่มีช่องปรับปรุง
2. แบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.1 เกณฑ์ผ่าน ทำถูกต้อง 70% ขึ้นไป
3. แบบประเมินคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คะแนนขึ้นอยู่กับการประเมินตามสภาพจริง

ใบความรู้ที่ 3.1

ทฤษฎีบทที่ 1

$$\begin{aligned} \text{ถ้า } f(x) &= c \text{ เมื่อ } c \text{ เป็นค่าคงตัว เราจะได้ว่า} \\ \frac{d}{dx} f(x) &= \frac{dc}{dx} = 0 \end{aligned}$$

ทฤษฎีบทที่ 2

$$\begin{aligned} \text{ถ้า } f(x) = x \text{ หรือ } y = x \text{ แล้ว เราจะได้ว่า} \\ \frac{d}{dx} f(x) = \frac{dy}{dx} = 1 \text{ หรือ } \frac{dx}{dx} = 1 \end{aligned}$$

ทฤษฎีบทที่ 3

$$\begin{aligned} \text{ถ้า } f(x) = c u(x) \text{ เมื่อ } u(x) \text{ เป็นฟังก์ชันของ } x \text{ และ } c \text{ เป็นค่าคงตัว เราจะได้ว่า} \\ \therefore \frac{d}{dx} f(x) \text{ หรือ } \frac{d}{dx} c u(x) = c \frac{d}{dx} u(x) = c \frac{du}{dx} \end{aligned}$$

ทฤษฎีบทที่ 4

$$\begin{aligned} \text{ถ้า } f(x) = u(x) + v(x) - w(x) \text{ แล้ว} \\ \text{เราจะได้ว่า } \frac{d}{dx} f(x) = \frac{d}{dx} u(x) + \frac{d}{dx} v(x) - \frac{d}{dx} w(x) \end{aligned}$$

ทฤษฎีบทที่ 5

$$\begin{aligned} \text{ถ้า } f(x) = u(x) \cdot v(x) \text{ แล้ว} \\ \text{เราจะได้ว่า } \frac{d}{dx} f(x) = \frac{d}{dx} u(x) \cdot v(x) = u(x) \frac{d}{dx} v(x) + v(x) \frac{d}{dx} u(x) = u \frac{dv}{dx} + v \frac{du}{dx} \end{aligned}$$

ทฤษฎีบทที่ 6

$$\begin{aligned} \text{ถ้า } f(x) = \frac{u(x)}{v(x)} \text{ แล้ว เราจะได้ว่า} \\ \frac{d}{dx} f(x) = \frac{d}{dx} \left(\frac{u(x)}{v(x)} \right) = \frac{1}{[v(x)]^2} \left[v(x) \frac{d}{dx} u(x) - u(x) \frac{d}{dx} v(x) \right] = \frac{1}{v^2} \left[v \frac{du}{dx} - u \frac{dv}{dx} \right] \end{aligned}$$

ทฤษฎีบทที่ 7

$$\begin{aligned} \text{ถ้า } f(x) &= [u(x)]^n \text{ แล้วเราจะได้ว่า} \\ \frac{d}{dx} f(x) &= \frac{d}{dx} [u(x)]^n = n(u(x))^{n-1} \frac{d}{dx} u(x) = nu^{n-1} \frac{du}{dx} \end{aligned}$$

สูตรการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชัน

$$1. \frac{dc}{dx} = 0$$

$$2. \frac{dx}{dx} = 1$$

$$3. \frac{d}{dx} cu = c \frac{du}{dx}$$

$$4. \frac{d}{dx} (u + v - w) = \frac{du}{dx} + \frac{dv}{dx} - \frac{dw}{dx}$$

$$5. \frac{d}{dx} uv = u \frac{dv}{dx} + v \frac{du}{dx}$$

$$6. \frac{d}{dx} \left(\frac{u}{v} \right) = \frac{1}{v^2} \left[v \frac{du}{dx} - u \frac{dv}{dx} \right]$$

$$7. \frac{d}{dx} u^n = nu^{n-1} \frac{du}{dx}$$

เอกสารแนะแนวทาง 3.1

ตัวอย่างที่ 1

$$1. \frac{d5}{dx} = 0 \qquad 2. \frac{d}{dx}(-3) = 0$$

$$3. \frac{d10}{dx} = \dots\dots \qquad 4. \frac{d(-15)}{dx} = \dots\dots$$

ตัวอย่างที่ 2

$$1. \text{ ถ้า } y = 3x \quad \therefore \frac{dy}{dx} = \frac{d}{dx} 3x = 3 \frac{dx}{dx} = 3$$

$$2. \text{ ถ้า } y = -2x \quad \therefore \frac{dy}{dx} = \frac{d}{dx} \dots\dots = \dots\dots \frac{d}{dx} \dots\dots = \dots\dots$$

ตัวอย่างที่ 3

$$1. \text{ ถ้า } y = x^2 + 3x - 1$$

$$\therefore \frac{dy}{dx} = \frac{d}{dx} (x^2 + 3x - 1) = \frac{dx^2}{dx} + \frac{d3x}{dx} - \frac{d1}{dx}$$

$$= 2x + 3$$

$$2. \text{ ถ้า } y = 4x^3 - 5x^2 + 7x - 10$$

$$\therefore \frac{dy}{dx} = \frac{d}{dx} \dots\dots = \dots\dots$$

ตัวอย่างที่ 4

$$1. \frac{d}{dx} (x+5)(x-3) = (x+5) \frac{d}{dx} (x-3) + (x-3) \frac{d}{dx} (x+5)$$

$$2. \frac{d}{dx} (4x)(x+1) = 4x \frac{d}{dx} \dots\dots + (x+1) \frac{d}{dx} \dots\dots$$

$$3. \frac{d}{dx} (x^2 - 1)(3x) = \dots\dots$$

ตัวอย่างที่ 5

$$1. \frac{d}{dx} \frac{(x^2 + 3)}{x - 1} = \frac{1}{(x - 1)^2} \left[(x - 1) \frac{d}{dx} (x^2 + 3) - (x^2 + 3) \frac{d}{dx} (x - 1) \right]$$

$$2. \frac{d}{dx} \frac{(3x - 1)}{x} = \frac{1}{\dots\dots} \left[x \frac{d}{dx} \dots\dots - \dots\dots \frac{d}{dx} \dots\dots \right]$$

$$3. \frac{d}{dx} \frac{3x - 5}{x^2 + 2} = \dots\dots$$

เฉลยเอกสารแนะแนวทาง 3.1

ตัวอย่างที่ 1

$$3. \frac{d10}{dx} = 0 \text{ ตอบ}$$

$$4. \frac{d(-15)}{dx} = 0 \text{ ตอบ}$$

ตัวอย่างที่ 2

$$3. \text{ ถ้า } y = -2x \quad \therefore \frac{dy}{dx} = \frac{d}{dx} -2x = -2 \frac{d}{dx} x = -2 \text{ ตอบ}$$

ตัวอย่างที่ 3

$$\begin{aligned} 2. \text{ ถ้า } y &= 4x^3 - 5x^2 + 7x - 10 \\ \therefore \frac{dy}{dx} &= \frac{d}{dx} (4x^3 - 5x^2 + 7x - 10) \\ &= \frac{d(4x^3)}{dx} - \frac{d(5x^2)}{dx} + \frac{d7x}{dx} - \frac{d10}{dx} \\ &= 4 \frac{dx^3}{dx} - 5 \frac{dx^2}{dx} + 7 - 0 \\ &= 4 \left(2x^{3-1} \frac{dx}{dx} \right) - 5 \left(2x^{2-1} \frac{dx}{dx} \right) + 7 \\ \therefore \frac{dy}{dx} &= 12x^2 - 10x + 7 \text{ ตอบ} \end{aligned}$$

ตัวอย่างที่ 4

$$3. \frac{d}{dx} (4x)(x+1) = 4x \frac{d}{dx} (x+1) + (x+1) \frac{d}{dx} 4x \text{ ตอบ}$$

$$4. \frac{d}{dx} (x^2 - 1)(3x) = (x^2 - 1) \frac{d}{dx} (3x) + (3x) \frac{d}{dx} (x^2 - 1) \text{ ตอบ}$$

ตัวอย่างที่ 5

$$3. \frac{d}{dx} \frac{(3x-1)}{x} = \frac{1}{x^2} \left[x \frac{d}{dx} (3x-1) - (3x-1) \frac{d}{dx} x \right] \text{ ตอบ}$$

$$4. \frac{d}{dx} \frac{3x-5}{x^2+2} = \frac{1}{(x^2+2)^2} \left[(x^2+2) \frac{d}{dx} (3x-5) - (3x-5) \frac{d}{dx} (x^2+2) \right] \text{ ตอบ}$$

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

รหัสวิชา 3000-1406

วิชา แคลคูลัสพื้นฐาน

หน่วยที่ 3 ชั่วโมงที่ 16-18

ชื่อหน่วย อนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิต (ต่อ)

แนวคิด

- ถ้า $y = f(u)$ และ $u = F(x)$ เป็นฟังก์ชันที่สามารถหาอนุพันธ์เทียบกับ x ได้แล้ว เราจะได้ว่า $y = f[F(x)]$ และสามารถหาอนุพันธ์ของ y เทียบกับ x ได้จาก

$$\frac{dy}{dx} = \frac{dy}{du} \cdot \frac{du}{dx}$$

- ถ้า $y = f(u)$ $u = g(v)$ และ $v = h(x)$ เราจะได้ว่า $y = f(u(v(x)))$ ซึ่งเราสามารถหาอนุพันธ์ของ y เทียบกับ x คือ

$$\frac{dy}{dx} = \frac{dy}{du} \cdot \frac{du}{dv} \cdot \frac{dv}{dx}$$

- การหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันที่เขียนอยู่ในรูปของสมการพาราเมตริก (Parametric Equation) ซึ่งเขียนอยู่ในรูปของ $x = f(t)$ และ $y = g(t)$ เราสามารถหาอนุพันธ์ของ y เทียบกับ x ได้ดังนี้

$$\text{จาก } \frac{dy}{dt} = \frac{d}{dt}g(t) \text{ และ } \frac{dx}{dt} = \frac{d}{dt}f(t)$$

$$\text{โดยอาศัยความรู้เรื่องกฎลูกโซ่ เราจะได้ว่า } \frac{dy}{dx} = \frac{dy}{dt} \cdot \frac{dt}{dx} \text{ โดยที่ } \frac{dt}{dx} = \frac{1}{\frac{dx}{dt}}$$

สาระการเรียนรู้

- การหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิตโดยใช้สูตร
- การหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันโดยปริยาย
- การหาอนุพันธ์อันดับสูง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- บอกสูตรการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิตได้
- คำนวณหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิตได้
- มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่อาจารย์สามารถสังเกตเห็นได้ ในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสนใจใฝ่รู้ ความรักสามัคคี ความกตัญญูทวดเวที

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- อาจารย์ทบทวนเรื่องอนุพันธ์ของฟังก์ชัน

ขั้นสอน

2. อาจารย์อธิบายการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันโดยใช้สูตรประกอบ สูตรอยู่ในใบความรู้ 3.1
3. ศึกษาตัวอย่างจากหนังสือและบนกระดานที่อาจารย์อธิบาย พร้อมทั้งซักถามและเสนอแนะ
4. ทำเอกสารแนะแนวทางโดยเปิดโอกาสให้ปรึกษากันกับเพื่อนๆ ได้
5. ทำแบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.2

ขั้นสรุปและการประยุกต์

6. อาจารย์และนักศึกษาช่วยกันสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันลงในสมุดเพื่อให้ นักศึกษาได้นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป
7. อาจารย์ตรวจแบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.2 และชี้แจงข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดให้นักศึกษาทราบ

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารแนะแนวทาง

การวัดผลและการประเมินผล

วิธีวัดผล

1. สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานรายบุคคล
2. ตรวจแบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.2
3. การสังเกตและประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เครื่องมือวัดผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานรายบุคคล
2. แบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.2
3. แบบประเมินคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยอาจารย์และนักศึกษาร่วมกันประเมิน

เกณฑ์การประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานรายบุคคล เกณฑ์ผ่าน ต้องไม่มีช่องปรับปรุง
2. แบบประเมินผลการเรียนรู้ที่ 3.2 เกณฑ์ผ่าน ทำถูกต้อง 70% ขึ้นไป
3. แบบประเมินคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คะแนนขึ้นอยู่กับการประเมินตามสภาพจริง

เอกสารณะแนวทาง

จงหาอนุพันธ์ของฟังก์ชันพีชคณิตที่กำหนดให้ต่อไปนี้

1. $y = \frac{1}{6}x^6 + \frac{1}{5}x^5 - x^3 + 2x + 9$ .....

2. $y = (x+2)(x-5)^4$ .....

3. $y = \frac{x+7}{x-8}$ .....

4. $y = x + \frac{x+3}{x+4}$ .....

5. $y = \left(\frac{2x+3}{3x+4}\right)^5$ .....

จงใช้กฎลูกโซ่ในการหาค่าของ $\frac{dy}{dx}$ จากฟังก์ชันต่อไปนี้

6. $y = 2u^2 + 3u, \quad u = 3x + 7$ .....

7. $y = \frac{u+3}{u+7}, \quad u = x^2 + 2x - 1$ .....

8. $y = 3u + 5, \quad u = \sqrt{v} + 3v$ และ $v = x + 4$ .....

9. $x = t^2 + 5t, \quad y = \sqrt{t+3}$ .....

10. $x = 3t + 4, \quad y = 4t^2 + 5t - 6$ .....

จากข้อ 11-13 จงหาค่า $\frac{dy}{dx}$ และ $\frac{dx}{dy}$

11. $x^2 + 2xy - y^3 = 7$ .....

12. $3x^2y + 3xy^2 = 9$ .....

13. $x + 3xy + y^2 = 9x^2y$ .....

เฉลยเอกสารแนะแนวทาง

1. $\left(\frac{dy}{dx} = x^5 + x^4 - 3x^2 + 2 \right)$

2. $\left(\frac{dy}{dx} = (x-5)^3 (5x+3) \right)$

3. $\left(\frac{dy}{dx} = \frac{-15}{(x-8)^2} \right)$

4. $\left(\frac{dy}{dx} = 1 + \frac{1}{(x+4)^2} \right)$

5. $\left(\frac{dy}{dx} = \frac{-5(2x+3)^4}{(3x+4)^6} \right)$

จงใช้กฎลูกโซ่ในการหาค่าของ $\frac{dy}{dx}$ จากฟังก์ชันต่อไปนี้

6. $\left(\frac{dy}{dx} = 12(3x+7) \right)$

7. $\left(\frac{dy}{dx} = \frac{8(x+1)^2}{(u+7)} \right)$

8. $\left(\frac{dy}{dx} = 3(2x+11) \right)$

9. $\left(\frac{dy}{dx} = \frac{1}{2(2t+5)\sqrt{t+3}} \text{ เมื่อ } x = t^2 + 5t \right)$

10. $\left(\frac{dy}{dx} = \frac{8t+5}{3} \text{ เมื่อ } x = 3t+4 \right)$

จากข้อ 11-13 จงหาค่า $\frac{dy}{dx}$ และ $\frac{dx}{dy}$

11. $\left(\frac{dy}{dx} = \frac{-2(x+y)}{2x-3y^2} \text{ และ } \frac{dx}{dy} = \frac{3y^2-2x}{2(x-y)} \right)$

12. $\left(\frac{dy}{dx} = \frac{-y(y+2x)}{x(x+2y)} \text{ และ } \frac{dx}{dy} = \frac{-x(x+2y)}{y(y+2x)} \right)$

13. $\left(\frac{dy}{dx} = \frac{18xy-3y-1}{3x+2y-9x^2} \text{ และ } \frac{dx}{dy} = \frac{9x^2-3x-2y}{1+3y-8xy} \right)$